

Nasjonal ubalanse i profesjonsopptak

Åge Diseth

Overgangen til opptak direkte fra videregående ved psykologstudiene i Trondheim og Oslo har også konsekvenser for de andre studiestedene. Sannsynligvis vil studenter med gode karakterer fra ulike introduksjonsstudier i større grad søke seg til Bergen og Tromsø, ettersom UiO og NTNU nå ikke lenger er et alternativ.

SLUSES: Studenter med gode karakterer fra alle landets ulike introduksjonsstudier vil sannsynligvis i større grad søke seg til UiB, ettersom UiO og NTNU ikke lenger er et alternativ, skriver Åge Diseth. Foto: flickr.com

DEBATT: OPPTAKSKRITERIER

To av psykologstudiene har i dag opptak direkte fra videregående, to fra introduksjonskurs ved universitetene. Samordna opptak er et godt alternativ for alle norske universiteter, hevder innskriveren, som også kan dokumentere store variasjoner i eksamenskravene ved de ulike universitetene.

Som kjent valgte Psykologisk fakultet ved Universitetet i Bergen (UiB) å beholde årsstudiet som opptaksgrunnlag for profesjonsstudiet i psykologi. Da hadde Universitetet i Oslo (UiO) allerede innført opptak direkte fra videregående via Samordna opptak, mens NTNU senere vedtok å innføre dette (f.o.m. høst 2011). Til slutt vurderer nå Universitetet i Tromsø (UiT) også å slutte seg til Samordna opptak.

Videre konsekvenser

Men overgangen til Samordna opptak ved NTNU og UiO har konsekvenser også for de studentene som konkurrerer om studieplasser på grunnlag av karakterer fra årsstudiet. Sannsynligvis vil studenter med gode karakterer fra alle landets ulike introduksjonsstudier i større grad søke seg til UiB og (enn så lenge) UiT, ettersom UiO og NTNU ikke lenger er et alternativ. Opptak til profesjonsstudiet på grunnlag av årsstudiet utgjør et marked som nå har fått redusert antall plasser, men potensielt med flere søkere til hver plass. Konsekvensen kan bli ytterligere konkurranse mellom studentene, og økte karakterkrav.

Vi bør diskutere konsekvensen av at vi har to ulike opptaksordninger. En slik delt løsning skaper en ubalanse i opptaket til profesjonsstudiet som er negativ

Vi vet at en stor andel førstesemesterstudenter på årsstudiet ved UiB (ca. 60 %) har som mål å kvalifisere seg til profesjonsstudiet (Diseth et al., 2010), mens kun et lite mindretall av disse får gode nok karakterer til å gjøre dette. I fremtiden kan altså konkurransen bli ytterligere skjerpet dersom UiB forblir eneste alternativ med årsstudiet som opptaksgrunnlag.

Studentenes vurderinger

I denne situasjonen er det svært viktig å tilstrebe lik vanskelighetsgrad på de ulike introduksjonsstudiene. For å belyse denne problemstillingen gjennomførte jeg nylig en undersøkelse blant de studentene som nettopp hadde begynt på profesjonsstudiet her ved UiB (Diseth, 2011a). Utvalget bestod av 40 studenter, og 72,5 % av disse hadde tatt årsstudiet ved UiB, de øvrige ved andre læresteder (NTNU, UiO, UiT). Undersøkelsen tok for seg studentenes egen vurdering av likheter og forskjeller i vanskelighetsgrad mellom de forskjellige introduksjonsstudiene. Resultatene viste bl.a at 67,5 % av alle studentene mente at det er lettere å få en god karakter på årsstudiet ved NTNU enn ved UiB. En like stor andel av studentene (67,5 %) oppga at de ville anbefale en venn/bekjent å ta årsstudiet ved NTNU for å oppnå god nok karakter til å komme inn på profesjonsstudiet ved UiB, mens mange (40 %) frarådet UiB. Kun 25 % av studentene anbefalte årsstudiet ved UiB.

Vanskeligere i Bergen

Studentene i denne undersøkelsen ble også bedt om å oppgi hvor mange ganger de totalt hadde tatt eksamen på hver modul for å oppnå god nok karakter. Resultatet viste at studenter ved UiB hadde brukt flere eksamensforsøk enn studenter med bakgrunn fra de andre universitetene. Faktisk hadde 27,5 % av studentene ved UiB i gjennomsnitt brukt to eller flere eksamensforsøk på samtlige moduler. Ingen fra de øvrige universitetene hadde brukt så mange forsøk. Dette samsvarer med studentenes oppfatning av at årsstudiet er vanskeligere ved UiB enn ved eksempelvis NTNU.

Oppfatningen av større vanskelighetsgrad ved UiB blir antakelig enda mer fremtredende i de kommende semestrene fordi UiB-studenter ble rammet av økt vanskelighetsgrad på eksamensoppgavene (multiple-choice) høsten 2010 på en av modulene (PSYK100). Dette førte til at nesten ingen studenter oppnådde toppkarakter: Kun 4 studenter fikk karakter A høsten 2010, mens hele 124 studenter fikk karakter A året før (høsten 2009). Studentene fikk mulighet til å ta eksamen på nytt, men det ble nok en gang gitt for vanskelige oppgaver, og kun 1 av 130 studenter oppnådde karakter A.

Økt vanskelighetsgrad på eksamen ved UiB er naturligvis en ulempe i konkurranse med studenter fra andre introduksjonsstudier. Ikke minst har det en negativ effekt på studentenes motivasjon når

høy innsats ikke gir tilsvarende belønning. Uansett minner dette oss om at opptak på grunnlag av årsstudiet er følsomt for sviktende reliabilitet i karakterfastsettelsen, noe som peker i retning av at opptak på grunnlag av karakterer fra videregående er å foretrekke.

Innfløkte sammenhenger

Alternativet til årsstudiet som opptaksgrunnlag er altså Samordna opptak med karakterer fra videregående skole som viktigste komponent. Men karakterene fra videregående har også en indirekte effekt på hvilken karakter studentene får på årsstudiet. Forskning viser at gjennomsnittskarakter fra videregående skole er en robust prediktor for eksamenskarakter på årsstudiet ved UiB, også når man kontrollerer for effekten av opplevd studiekvalitet, studentenes egen arbeidsinnsats og studentenes motivasjon for faget (Diseth, 2007; Diseth et al., 2010; Diseth, 2011b). Studentenes karakterer fra videregående skole er altså en betydelig suksessfaktor på årsstudiet.

Men sannsynligvis vil studenter med toppkarakterer fra videregående heller bruke sine gode karakterer til å søke opptak på profesjonsstudiet ved NTNU eller ved UiO. Ved å beholde årsstudiet som opptaksgrunnlag er UiB altså lite aktuelt for toppkandidater fra videregående.

Uheldig ubalanse

Vi bør nå diskutere konsekvensen av at vi har to ulike opptaksordninger. En slik delt løsning skaper en ubalanse i opptaket til profesjonsstudiet som er negativ, spesielt for de studentene som konkurrerer på grunnlag av karakterer fra årsstudiet. Denne ubalansen blir ytterligere forsterket av ulik vanskelighetsgrad mellom de forskjellige introduksjonsstudiene og varierende reliabilitet i karakterfastsettelsen. Selvsagt finnes det også argumenter for at studentene fremdeles skal ha mulighet for å kvalifisere seg gjennom årsstudiet ved et av våre universiteter. Men et økt tilbud av studieplasser basert på Samordna opptak kan også bidra til å redusere kravet til karakternivå fra videregående for å komme inn på profesjonsstudiene.

Samlet sett ligger det altså en betydelig fordel i at alle norske universiteter i fremtiden benytter samme grunnlag for opptak til de ulike profesjonsstudiene i psykologi. Men når både UiO og NTNU har valgt Samordna opptak, og UiT muligens følger etter, så er det lite sannsynlig at vi i fremtiden vil gå tilbake til årsstudiet som et samlende opptaksgrunnlag for alle profesjonsstudiene. Skal vi rette opp ubalansen i dagens opptaksordning, fremstår Samordna opptak som et godt alternativ for alle norske universiteter som tilbyr profesjonsstudiet i psykologi.

aage.diseth@psysp.uib.no